

ROND HET ZENDINGSERFGOEDHUIS

Het hele jaar stond (en staat nog) bij ons in het teken van de tentoonstelling *Een heidens karwei! Zendingsverhalen voor kinderen*, een paar keer als dubbelexpositie gecombineerd met *De boodschap van Balinese schilders. De Bijbel verbeeld vanuit Balinees perspectief*. Als laatste locatie zullen we de dubbelexpositie inrichten in de Immanuelkerk in Ermelo, begin volgend jaar.

Er is ook weer veel werk verzet voor nieuwe publicaties in onze *Zendingserfgoed(boeken)reeks*. Regelmatig komen er nog schrijfsels boven water van personen die in dagboeken, brieven of andere teksten vertellen over hun ervaringen met de zending. Binnenkort verschijnt deel 7 in deze reeks. De boeken zijn overigens nog niet uitverkocht; ze zijn te bestellen via onze website.

Niet alle teksten kunnen in boekvorm gepubliceerd worden, daarom staat er inmiddels een aantal verhalen op onze website en dat noemen we de *Digitale Zendingserfgoedreeks*.

Ook wordt gewerkt aan het *digitaliseren van delen van de collectie* en het is geweldig dat er mensen zijn die aanbieden om ons daarbij te helpen.

Onze filmpjes en gefilmde interviews zullen via de website voor geïnteresseerden beschikbaar komen. Inmiddels is er al het een en ander geplaatst.

Regelmatig worden wij verblijd met objecten die een relatie met zending hebben. Eén donatie – een grote verzameling kerststallen – was wel héél bijzonder.

Er kwamen ook weer bezoekers naar Zuidland en ze kwamen praktisch nooit met lege handen!

En... de zendingserfgoedkalender 2025 is prachtig. Heeft u die al besteld?

Hylkje Steensma – secretaris

Tentoonstelling(en)

Op 19 april werd, onder grote belangstelling, de dubbelexpositie in Workum geopend. De ‘Commissie Kerkbezoek’ aldaar had erg haar best gedaan om de tentoonstelling te promoten. Onder meer in het Friesch Dagblad verscheen een uitgebreid artikel.

Bezoekers in Workum

De St. Gertrudiskerk ontvangt in de zomerperiode veel bezoekers die het kerkgebouw komen bezichtigen en dan natuurlijk ook de exposities zien, die daar elk jaar in de zomermaanden zijn.

Burgemeester Bergmann krijgt het tentoonstellingsboek aangeboden

Tot onze verrassing konden wij deze zomer, gedurende anderhalve maand, met onze tentoonstelling van jeugdzendingsboekjes ook nog in de Grote- of St. Janskerk in Schiedam terecht. Bij de opening – die in de vakantieperiode plaats vond –

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED / ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 33 – Oktober 2024

was niet heel veel publiek aanwezig maar wij waren wel vereerd door de aanwezigheid van de nieuwe burgemeester van Schiedam Harald Bergmann.

De tentoonstelling *De boodschap van Balinese schilders* is van 23 november tot 27 januari 2025 te zien in het kerkgebouw De Drie Ranken in Apeldoorn (Eglantierlaan 202, 7329 AP).

Tel. 055-5332539. Website: www.3ranken.nl

Openingstijden zijn:

Maandag 8.30 – 11.00 uur

Dinsdag t/m Donderdag 8.30 – 12.00 uur

Vrijdag 14.30 – 16.30 uur

Bezoekers worden vriendelijk verzocht zich bij binnenkomst te melden bij de beheerder.

Op 28 januari 2025 zullen we dan, voor waarschijnlijk de laatste keer, de dubbelexpositie openen en dat zal ('s avonds) plaats vinden in de Immanuelkerk in Ermelo. U ontvangt van ons later dit jaar nog een uitnodiging voor het bijwonen van de opening. Noteert u de datum vast?

Zendingserfgoedreeks

Het in februari van dit jaar verschenen *Vrijheid! Een Papoea Dagboek 1995-2002* van At Ipenburg – deel 6 in de Zendingserfgoedreeks – is heel goed ontvangen.

Inmiddels heeft ons redactieteam ook al het manuscript voor deel 7 in deze serie afgerond.

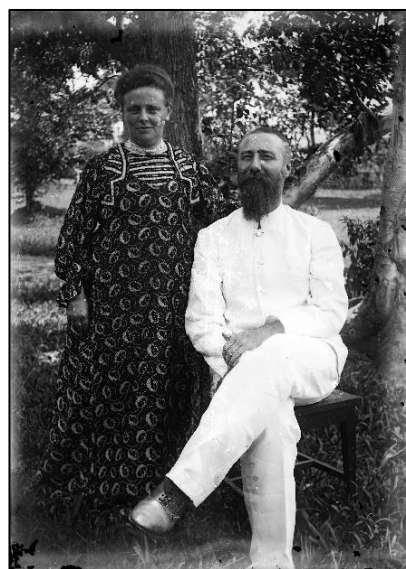
Jaap van Slageren vond achterin zijn boekenkast een aantal brieven van de bekende zending Albert C. Kruyt, die met zijn echtgenote Johanna Moulijn van 1892 tot 1931 op Sulawesi (destijds: Celebes) in het Poso-gebied heeft gewerkt. Deze brieven, waren nog niet eerder gepubliceerd.

Naast leden van onze eigen redactie heeft ook Gert Noort – die een dissertatie schreef over Kruyt – meegewerkt aan het samenstellen van de bundeling brieven, die geschreven zijn in de periode 1908-1931.

Via onze website kunt u volgen wanneer het boek verschijnt en het, desgewenst – bestellen.

Bij binnenkomst: Onze banner!

De heer en mevrouw Kruyt in Poso
(Copyright St. de Zending der PKN)

Digitale Zendingserfgoedreeks

Al een poosje waren we van plan om interessante zendingpublicaties, die elders of in huiselijke kring of op wetenschappelijke fora verschenen zijn, op onze website te plaatsen. Dit noemen we nu *Digitale*

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED / ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 33 – Oktober 2024

Zendingserfgoedreeks; het uitgeversrecht van deze publicaties ligt overigens niet bij ons.

Intussen zijn de eerste drie publicaties – met toestemming van de auteurs – al geplaatst.

Mevrouw dr. Maria Ingrid Nabubhoga schreef haar Engelse masterscriptie aan de Universiteit van Leiden over vier vrouwen van zendelingen, die daarmee uit de schaduw van hun mannen – de zendelingen – traden: het betreft Henriëtte Ulfers, Jo Kruyt, Alida van de Loosdrecht en Dina Wijngaarden.

Mevrouw dr. Sandra Niessen schreef een biografie over het leven en werk van zendingszuster Grietje Wolff.

Wachtende poli-patiënten van zr. Grietje Wolff.

En dr. Jaap van Slageren schreef – in het Nederlands - over zijn leven en werk in verwevenheid en verbondenheid met Kameroen. U vindt dit alles op:

<https://www.zendingserfgoed.nl/zendingshistorie/breken-en-artikelen/>

We hopen er van tijd tot tijd nieuwe werken aan toe te voegen.

Collectie zedingsansichtkaarten gedigitaliseerd

Ds. Henk Venema en zijn echtgenote Atsje waren jarenlang, namens de ‘deputaten zending’ van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, uitgezonden naar het Korowai gebied in Irian Jaya/Papua. Daarna was Pa Heng, zoals Henk in Indonesië bekend staat, nog een groot aantal jaren werkzaam in het project Litindo. Het project beoogde om Nederlandse theologische werken in het Indonesisch te vertalen

en ook nieuwe theologische werken te schrijven voor de context van Papua/Indonesië. Hij volgt al heel lang met belangstelling het werk van het zendingserfgoed en hij bood aan om, nu hij met emeritaat is, vrijwilligerswerk voor ons te gaan doen. We hadden een grote klus voor hem, waar ook geen tijdsdruk op zat: het digitaliseren en opnieuw materieel verzorgen van de grote collectie ansichtkaarten die door zendingsgenootschappen, -verenigingen en -bureaus, ten bate van de zending, zijn uitgegeven.

Afgelopen zomer kwamen ze het resultaat van hun noeste arbeid bij ons in Zuidland bezorgen: fantastisch verzorgd en geordend en systematisch, in digitale vorm, beschikbaar. Van harte bedankt Henk voor het vele werk dat hier in is gestoken!

Aanwinsten

We werden in de afgelopen periode rijk bedeeld!

Door bemiddeling van de directeur van het Statenbijbelmuseum, Wim van 't Zelfde, kwamen we in contact met mevrouw Marjoleine Moerman, die ons een familiestuk schonk: een geïllustreerde bijbel in 50 delen, in 1898 uitgegeven - bij abonnement - door uitgeverij Sijthoff in Leiden. De uitgave had tot doel de mensen weer een - intussen zeldzaam geworden - originele Statenbijbel te bezorgen maar dan in ‘hedendaags Nederlands’. Het was een zogeheten Keur-Bijbel.

De familie Keur was een van de belangrijkste drukkers en uitgevers van de goedgekeurde Staten Bijbel, welke voorzien was van aantekeningen en verwijzingen. Zendingsdirector Johannes Hendricus Donner werd destijds gevraagd om op de getrouwe overzetting toe te zien. De uitgave was bovendien voorzien van 24 litho's van bijbelse voorstellingen, gemaakt door P.W.M. Trap met chromo-lithografie vervaardigd.

Na het overlijden van mevrouw Mieke Oppelaar-Goyert, in februari van dit jaar, schonken haar kinderen ons twee prachtige schilderijen van de bekende Balinese schilder Ketut Lasia.

Van mevrouw Hennie Dijkstra uit Koudum en ook van de heer Jacob Swager uit Voorschoten ontvingen we jeugdzendingsboekjes die nog niet in onze collectie zaten.

Tijdens een reünie van oud-medewerkers van het Zendingsbureau in Oegstgeest ontvingen wij van mevrouw Albertine Veldhuyzen-Boogaard een puzzel van het Zendingshuis en promotiematerialen van de Raad voor de Zending der NHK en ZWO materialen. En van Ton Star kregen we o.a. informatieblaadjes, die intern onder het personeel verspreid werden en zaken van de personeelsvereniging en materiaal over onderlinge wedstrijden met andere NHK-bureaus.

Van mensen van het Hernhutterhuis in Zeist kregen we o.a. een aantal collectebusjes, waaronder een zendingskerkje en daarnaast ook nog een hele serie jeugdzendingsboekjes van o.a. zending en latere zendingsdirector van het ZZG ds. P.M. Legêne.

Van prof. em Cees Houtman mochten we een mooie verzameling oude jeugdzendingsbladen in ontvangst nemen. Deze zijn als item in de collectie van grote waarde, maar ze zijn ook met het oog op het project 'Zendingsverhalen voor kinderen' van belang.

Door mevrouw Riet de Leeuw van Weenen uit Zuidland werden we verrast met een origineel mapje met zendingsfoto's van de Solo Zending uit het begin van de vorige eeuw: een zeldzaamheid.

Ook zeldzaam is een gedeelte uit de originele uitgave van François Valentijn's *Beschrijving van Oud en Nieuw Oost-Indiën*, een gift van Sjoerd Kurstjens.

Van mevrouw Zwaantje Sassen ontvingen wij twee boeken over kunst en cultuur die in onze collectie naslagwerken passen en twee schilderijen van taferelen op Java, gekregen bij haar afscheid als arts in Bandung, begin jaren zeventig.

Kerststallen in het Zendingserfgoedhuis

Nu de adventstijd nadert, worden de kerststallen weer 'van stal' gehaald. We hadden al een grote verzameling in ons bezit maar dit jaar zijn er meer dan honderd kerststalletjes bijgekomen, uit de collectie van ds. Anton Schippers, die in 2022 overleed. Zijn collectie - met voorbeelden uit verschillende landen en in allerlei uitvoeringen - was heel bekend en voor groepen in vele kerken heeft hij over deze collectie mogen vertellen. In de tentoonstelling in de kleine expositieruimte van het Zendingserfgoedhuis en in de etalages zal uit deze rijke collectie geput kunnen worden.

Bezoekers

Diverse mensen hebben in de afgelopen maanden de weg naar het Zendingserfgoedhuis weten te vinden.

Zo kwamen de zusters Sjoukje en Jantine Colenbrander op bezoek, die een brief van hun vader Fenmo, die hij als kleine jongen schreef aan zijn vriendje Geert Wielenga, bij zich hadden. Ds. Colenbrander en ds. Wielenga waren in de eerste decennia van de vorige eeuw voor de gereformeerde zending op Sumba werkzaam. We kregen de brief maar ook het jeugdzendingsboek 'De kleine prins', geschreven door mw. Wielenga, waarin Fenmo en Geert ook beschreven staan. Ook opmerkelijk was de doopjurk van de familie Colenbrander, waarin vader Fenmo als eerste in 1907 gedoopt werd en die vervolgens door nog eens 18 kinderen uit deze familie gedragen is.

Sasja Rigtters kwam langs met haar dochter om spullen van haar opa ds. Hildering, die voor de zending in Indonesië heeft gewerkt, te brengen: o.a. een tinnen avondmaalstel en een herdenkingsbordje van de Chinese gemeente die hij hielp opbouwen.

Wil en Anne Lieke de Vries waren naar ons doorverwezen door het Statenbijbelmuseum in Leerdam. Uit de collectie van hun familie, die in het verleden een plantage op Java had, was een Indische uitgave van de kinderbijbel van W.G. van de Hulst opgedoken. En daarnaast waren er diverse oude bijbels in het Nederlands en het Duits in de collectie die ze ons kwamen brengen. Weer een mooie aanvulling op onze nog steeds groeiende collectie.

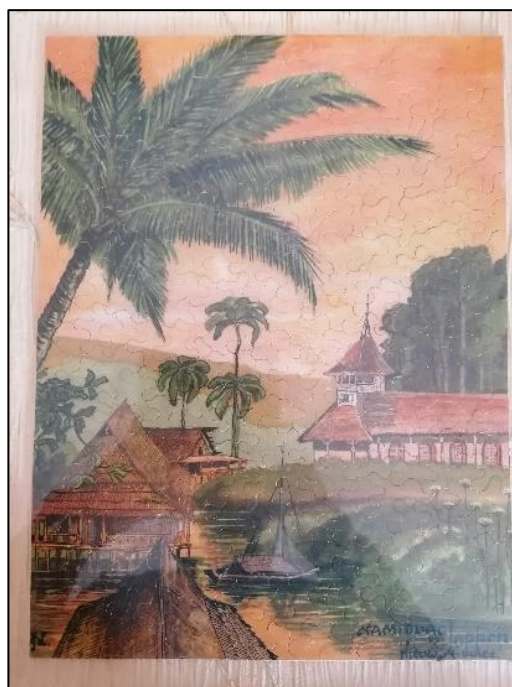

Jan de Vries bij de collectie kleine artefacten

Johan en Ike van Rossum waren onlangs in Malang bij Anto en Lies Hadiyanto op bezoek. De Hadiyanto's hebben - in het kader van wederkerige zending - een poos in Utrecht gewerkt via de Raad

voor de Zending. Johan en Ike kwamen samen met Jan en Miep de Vries die een rijke zendings-ervaring hebben met een periode in Toraja Mamasa (midden Sulawesi) en Halmahera (Noord-Molukken) en voor de SNV in Zambia.

Mevrouw de Vries bracht twee ingelijste puzzels mee, uitgebracht door de zending in Oegstgeest, ongeveer vlak na de Tweede Wereldoorlog. Er staan tekeningen van Albert J. de Neef (alias Albert Zaaier) op.

Puzzel

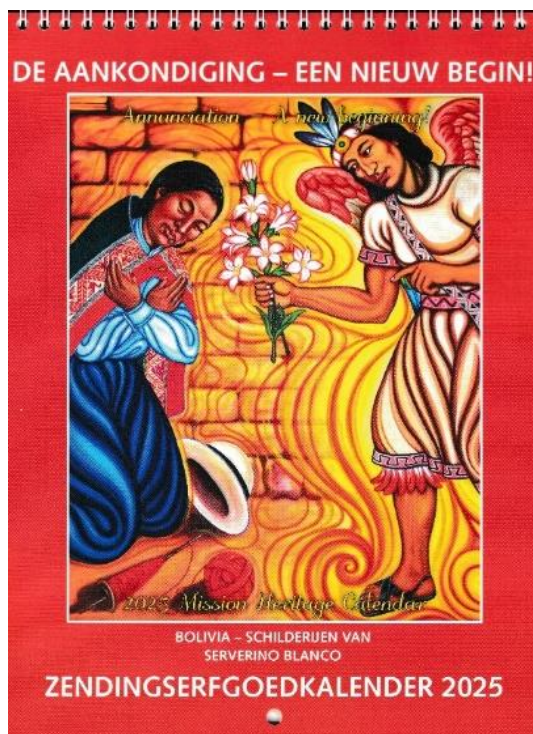
Interviewproject

Bent u geïnteresseerd in het delen van uw herinneringen aan het werk in de zending: laat het ons weten en we maken een afspraak voor een interview. Binnenkort willen wij het mogelijk maken om, via een link - die eerst bij ons opgevraagd dient te worden - interviews op de website te bekijken.

We vragen de geïnterviewden altijd om toestemming voor het 'gebruik' van hun verhaal.

Zendingserfgoedkalender

De zendingserfgoedkalender van 2025 – met als thema *De aankondiging – een nieuw begin!* is geïllustreerd met schilderijen van Severino Blanco uit de kapel van het CADECA-vormingscentrum van catecheten in Cochabamba in Bolivia.

De kalender bevat afbeeldingen van bijbelverhalen in felle kleuren, geïnspireerd door de unieke stijl van de Quechua Indiaanse cultuur. Mensen met een Indiaans uiterlijk zijn afgebeeld in traditionele kledij en andere elementen uit de samenleving en het overwegend Rooms-Katholieke geloof.

Een aantal schilderijen met afbeeldingen van het kerstverhaal hebben we ook dit jaar weer op wenskaarten af laten drukken.

Kalenders en kaarten zijn te bestellen via onze website

Tot slot:

Een hartelijke groet van de medewerkers van het Zendingserfgoedhuis.